

מראי מקומות - קידושין ל"ז

(א) ר"א אומר אף החדש- פרש"י, מלאוכלו לפני העומר. יש לע', הרי יש עוד דין של חדש, דאסור לקצור לפני הקרבת העומר, ולמה נקט רש"י דוקא הדין אכילה. וע' בשטמ"ק במנחות (פד., אות א'), דכ' שאין איסור לקצור בחו"ל לדעת ר' יוסי, וע' בקובץ אמרי חן כאן שהביא מהרש"ש במנחות (ע.) שכן הוא דעת הרמב"ם, וא"כ א"ש מה שנקט רש"י דוקא האיסור לאכול.

(ד) והרי תפילין ופטר חמור, דכתיב בהן ביאה, ונוהגין וכו'- פרש"י, דמה שאנו יודעין דנוהגין גם בחו"ל, הוא משום דמצינו בכמה דוכתי ברבנן אמוראי דבבל דמנחי תפילין. אולם עדיין יש לעי' לענין פטר חמור, מהכ"ת דנוהג גם בחו"ל. גם הק' תוס' והריטב"א על טעם רש"י, אולי נהגו האמוראי כן מדרבנן (ע' בתוס' מה שתי'). ולכן כ' הריטב"א ע"פ הא דאי' בירושלמי, דכיון דכתיב ואבדתם מהרה... ושמתם את דברי... והיו לטוטפות, הא למדת דת"ת ותפילין נוהגות גם בחו"ל. ומתפילין ילפי' לפטר חמור, דהא כי הדדי כתיבי ואתקש. וע' בשלגל"מ דכ' בשם הראב"ד דמצינו דפטר חמור הי' נהוג במדבר, כדכתיב ואת בהמת הלויים תחת בהמתם, ותפילין אתקש לפטר חמור. עוד כ', מדאתקש תפילין לת"ת, דכתיב למען תהי' תורת ד' בפין, וא"כ כמו דת"ת נוהג בכל מקום, כן מצות תפילין.

(ה) אלה החוקים, אלו המדרשות- פי' תוס' הרא"ש, לפי שאינם אלא רמזים, ואין כ"כ מפורשים. וכ' מהרש"א, דכיון דחוק הוי דבר שאין הטעם מפורש בו, א"כ בעי דרישה טפי, ולכן אמרי' אלו המדרשות. והמהרי"ט פי' באו"א, דמדרשן של כתובים כגון ריבויים ומיעוטים וכה"ג, וכמו דדרשי' בכריתות יג.: ע"ש.

(ו) מה עבודת כוכבים מיוחדת שהיא חובת הגוף, ונוהגת בין בארץ בין בחו"ל- הק' הרמב"ן, הא פסוק זה לא מדבר על האיסור לעבוד ע"ז, אלא לעקרה ולשרש אחריה, ובזה י"ל דכל המצוה הוא דוקא בארץ, דכתיב אשר אתם יורשים אותם ואת אלוהיהם, דהא ודאי

(ב) ר"א אומר אף החדש- ולדינא, פסקו רוב ראשונים כשי' ר"א, דסתם לן כוותי' במס' ערלה, ולכן חדש אסור אף בחו"ל. וע' בתוס' דהביא מהירושלמי דהק' למה לא תנן במתני' דגם חלה אסורה בחו"ל, ותי' משום שאינה בעיסת עכו"ם. ודייק תוס' מזה דכל דינים דמתני' אף בשל עכו"ם מיירי, ואף החדש כן. וע' בב"ח (יו"ד רצ"ג, א') שהאריך להביא דשי' שאר הראשונים הוא דאינו נוהג בשל גוים (ואף דבשו"ת הרא"ש כ' דנוהג בשל גוים, כ' הב"ח דחזר מזה בהלכותיו). והביא מה שהשו"ת הרא"ש למד ק"ו, אם ערלה, שאינו נוהג בחו"ל מדאורייתא, מ"מ אסור בנטיעת גוי, כ"ש חדש, שאסור מן התורה בחו"ל. וכ' הב"ח דלכאו' ק"ו פריכא הוא, דמה לערלה שכן אסור בהנאה, ואין היתר לאיסורו, וא"כ י"ל דמשו"ה החמירו בגוים. וגם הביא ראי' לסברא זו מת"ק דמתני'. דהא ס"ל לת"ק דמתני' דחדש בחו"ל מותר לגמרי, ומ"מ ערלה וכלאים אסורים בחו"ל, אפי' בשל גוי, או מהלכה או מדברי סופרים, וחדש מותר לגמרי, אפי' בשל ישראל, אלמא דאין להביא ראי' מחומרא דאי' בערלה וכלאים שצריך להיות כן בחדש ג"כ. וע"ש בב"ח באריכות, ובמש"כ הרמ"א (יו"ד שם), ובמש"כ המ"ב ועוד אחרונים באו"ח (סוס"י תפ"ט). וע"ע בערוך השלחן (יו"ד רצ"ג, י"ט ואילן) שכ' דמבואר בהרבה ראשונים דאיסור חדש בחו"ל דרבנן הוא, וכ' דלפי"ז י"ל דפשוט הוא שלא גזרו חז"ל אלא במקומות שקרובים לא"י, אבל במקומות הרחוקים לא גזרו, ע"ש באריכות.

(ח) **ואתא ר"א למימר, אף חדש נוהג בין בארץ בין בחו"ל, מ"ט מושב בכל מקום שאתם יושבים- ע' בדברות משה (מ"ח, ענף ב'), שכ' לחקור בגזה"כ דחי' דחדש נוהג בחו"ל, האם הביאור הוא דחי' התורה דחדש לא חשיב מצוה התלוי' בארץ, או דלמא חי' התורה דגזה"כ הוא דאף דתלוי' בארץ, מ"מ חייב בכל מקום. וביאר השאלה, דהא באמת יש לחקור בגדר האיסור חדש, האם האיסור חדש חל על הפירות, דהיינו, דכמו שבהמה צריכה למעשה שחיטה כדי להתירה לאכילה, א"נ דהוי כמו טבל, וצריך מצות הקרבת העומר להתירה לאכילה, האם זהו גדר האיסור, וא"כ הוי לה דין גידולי קרקע. עוד יש לצדד שהוא איסור על האדם, שלא יאכל פירות חדשים קודם שהוקרב העומר מהן תחלה לגבוה, וכשהקריב העומר ע"י הכהן הוי כאילו כ"א מישראל קיים המצוה, ולפ"ז אינו מצוה התלוי' בארץ, רק שהיא מצוה הנעשית בחפצא שהוא גידולי קרקע, וכמו מצות לולב ואתרוג, שהחפצא של מצוה הוא גידולי קרקע, אבל ודאי אי"ז נחשב מצוה התלוי' בארץ.**

(ט) **דתניא ללמדך שכל מקום שנא' בו מושב וכו'- ע' בהערות להגרי"ש שכ' להסתפק לענין במת יחיד בזמן היתר הבמות, האם מותר לעשות הבמות גם בחו"ל, או דלמא כל ההיתר הוא רק בכל מקום בא"י, ע"ש באריכות.**

(י) **א"ל, שבת מק"ו אתיא- פי' האילת השחר, דבאמת יש ב' אופנים איך לפרש הא דמושבות, ואף דר' ישמעאל ס"ל דבדרך כלל אמרי' דכוונתו לאחר ירושה וישיבה, אולם מכח הק"ו דשבת פי' דע"כ מושבותיכם דכתיב בשבת היינו בכל מקום שאתם יושבים. והק' התוס' הרא"ש, דסכ"ס איך ילפי' מנסכים דלעולם אמרי' דמושבות היינו לאחר ירושה וישיבה, נילף משבת דמושבות בכל מקום שאתם יושבים משמע. ותי' "ונראה לפרש דר' ישמעאל איירי במצוות התלויות בארץ, ודומיא דנסכים דאתו מגדולי קרקע, ור"ע שהק' משבת, ס"ד דבכל מצוות קאמר, והשיב לו ר' ישמעאל דשבת מק"ו אתיא, ממצות קלות שהן חובת הגוף**

מעוטי ממעטינן בה לעוקר ע"ז שאין צריך לרדוף אחריה בחו"ל לגמרי, שאין צריך לעוקרה אלא בא"י. ותי' דכיון דכתיב שם ג"כ לא תעשון כן לד' אלקיכם כי אם אל המקום, ובכלל זה הוא איסור במות, וזה נוהג גם בחו"ל, אולם סיים בצ"ע. ופי' הריטב"א, דלפי פירוש זה, מה דנקט הגמ' לשון ע"ז, אף דבאמת מיירי באיסור במות, היינו משום דכיון דפשטות הקרא מיירי בע"ז, לכן נקט הדין שהוא מפורש יותר. א"נ, כוונתו לעבודה שהיא זרה ממקומה, דהיינו דאינו במקום שבחר ד' אלא בבמות [אבל זה אין שייך לגירסתנו ד"מה עבודת כוכבים וכו'"], ומבואר דגרס הריטב"א ע"ז].
וע"ע במש"כ הרמב"ם (ע"ז ז', א') דגם בחו"ל צריך לאבד הע"ז במקום שכבש, רק שאין צריך לרדוף אחריה, ולדבריו א"ש הגמ' כאן, די"ל דמיירי באיבוד ע"ז ממש, דנוהגת גם בחו"ל. אולם ע' בדברי רש"י, שכ' "דהיינו עבודת כוכבים", ומשמע דס"ל דמיירי בע"ז ממש.

(ז) **וה"ק ת"ק, חוץ מן הערלה ומן הכלאים דהלכתא גמירי לה- לכא"ק, הרי הגמ' לקמן (לח:) הביא מה דתנן בערלה דערלה הלכה, וכלאים דברי סופרים, ואיך קאמר הכא דכלאים הלכתא גמירי לה. וע' בשלנ"מ על המשנה, דכ' דסוגיין דהכא ס"ל דגם כלאים הוא מהלמ"מ, ועפ"ז תי' קו' הירושלמי שהביא תוס' לעיל דלמה לא נקט המשנה דגם חלה נוהגת בחו"ל, וכ' תוס' שאין לתרץ דמתני' רק בחיובים דאורייתא בחו"ל קתני, דהא גם כלאים הוא מדרבנן, וכ' השלנ"מ דבאמת הגמ' כאן ס"ל דתנא דמתני' ס"ל דגם כלאים הוא מן התורה, וא"כ שפיר לא הביא חלה. ולדבריו לכא"ו י"ל דמודה הגמ' דתנא דמתני' דהתם ס"ל דכלאים הם מדברי סופרים, ונח' תנאים בזה [אולם ק"ק לפרש כן, דמהכ"ת לעשות מח' בזה, ואולי מכח קו' הירושלמי פי' הבבלי כן, וצ"ע].
וכ' הרש"ש דמה דנקט הלכה הוא קאי רק על ערלה, דממ"נ, אם כלאים היינו הרכבה, זהו נלמד מקרא ולא הלכה, ואם כלאי הכרם, זהו רק מדרבנן. והעצמות יוסף כ' דמה דאמרי' דהלכתא גמירי להו, אין הביאור הלכה למשה מסיני, אלא דהכי קיי"ל.**

מצוה זו שבשבילה תכנס לארץ. והק', א"כ למה לא הקריבו פסח במדבר. ותי' משום שהיו רובם ערלים. והק' החזון איש (אה"ע קמ"ח לסוגיין), הא ודאי רובם היו מולם בשנה השנית לאחר שיצאו ממצרים, ועוד, למה אין המיעוטים החייבים צריכים להקריב הפסח. וביאר, דכיון דציוה הקב"ה למשה בשנה השנית לעשות הפסח, הרי מוכח מכאן דעדיין אי"ו מצוה הנוהג לדורות, דאל"כ לא הי' צריך להזהירם ע"ז. ומה דנשתנה מצוה זו מכל מצות הגוף שגילה הקב"ה שלא יהי' נהוג עד שיכנסו לארץ, לזה יהיב תוס' טעם, משום דכיון דיהי' זמן במדבר שיהי' רוב כלל ישראל ערלים, ויהיו צריכים להפסיק להקריב הקרבן פסח (עכ"פ לרוב כלל ישראל), א"כ לא רצה הקב"ה שיהי' המצוה באופן זה, שיהיו עושין אותו, ושוב מפסיקין מלעשותו, ושוב עושין אותו, ולכן גילה דאין זה מצוה לדורות עד שיכנסו לארץ.

(ד) בכורים לא כ"ש- כ' התוס' ישנים דלית לי' השתא הך סברא דלעיל, בכורים דמתהניא לאלתר. וביאר הריטב"א, דמה דלא הי' ניח"ל בסברא זו, היינו משום שהי' ק' לו מתרומות ומעשרות, דג"כ מתהני לאלתר, ומ"מ אין חיוב תרו"מ אלא לאחר ירושה וישיבה. והיינו דמהדרין דאי כתב הכי ה"א מידי דהוה אחלה, כלומר, לעולם כדאמרי' מעיקרא, דהו"א ביכורים דקא מתהני לאלתר, והא דקאמרת הרי תרומות ומעשרות דמתהני לאלתר ומ"מ אין חיובן אלא לאחר ירושה וישיבה, אדרבה, הא איכא חלה דקא מתהני והוה לאלתר, וקולא וחומרא לחומרא דרשי'.

(טו) מושב דכ' רחמנא גבי שבת ל"ל וכו'- כ' המהרש"א דקו' אלו ק' לכ"ע, דכ"ע ילפי' מע"ז דחובות הגוף נוהגים אף בחו"ל, וא"כ למה כתי' מושב בכל הני.

(טז) סד"א הואיל ובענינא דמועדות כתיבא תיבעי קידוש- פי' הרשב"ם בב"ב (קכא.), דהיינו כעין שמקדשין המועדות ע"י קידוש ראשי חדשים, דאין מקדשין א' בשבת להיות שביעי שלו שבת, אלא לעולם שביעי שבת הוא בלא שום קידוש.

ונוהגות בכל מקום", דהיינו דאין ללמוד משבת, שהוא חובת הגוף, וא"כ שפיר י"ל דשם מושבותיכם היינו בכל מקום שאתם יושבים.

(יא) חדא דאנא ביאה ומושב קאמינא- הק' הפני יהושע, מה הי' ס"ד דר"ע להק' לר' ישמעאל ממושבות דשבת אביאה ומושב דנסכים דקאמר ר' ישמעאל. ועוד, האם לא ידע דאיכא ק"ו בשבת, ע"ש מה שהאריך לפרש הגמ'. וע"ע בחי' קדמונים לר' אליעזר אשכנזי דעמד בקו' א', ותי' שר"ע שמע מר"י שאמר מושב ולא הזכיר בדבריו ביאה, אע"פ דקאי אנסכים, א"כ נראה דלא הי' חשיב לי' לר"י ביאה הכתובה בפסוק, א"כ הרי שבת שכתוב בי' מושב.

(יב) האי תנא דבי ר"י מפיך מאידך תנא דבי ר"י- פרש"י, דנח' אם רק במקום דכתיב ביאה עם מושב אמרי' שהוא לאחר ירושה וישיבה, או אם ביאה לחודא סגי להורות שצריך להיות לאחר ירושה וישיבה. וכ' המאירי, דהנפק"מ למעשה הוא לענין ערלה, שביעית, ויובל, דכתיב בהו ביאה בלא מושב. דלפי תדבר"י הראשון יהיו מוזהרין בה מיד, ולפי התדבר"י האחרון לא יהיו מוזהרים בה אלא לאחר ירושה וישיבה. והוסיף דכל המח' הוא רק לענין חובת קרקע, אבל לענין חובת הגוף, כ"ע מודו דאין תלוי כלל בכניסת הארץ. וע' בחזון איש (אה"ע קמ"ח לסוגיין) דכ' דהנפק"מ בינם הוא קרבן פסח, דלתדבר"י ראשון נתחייבו מיד בקרבן פסח, דהא לא כתיב בה אלא ביאה, ולתדבר"י ב' לא יהי' חייב אלא לאחר ירושה וישיבה, וכן מבואר מתוס' שהבין כן, שהק' למה הקריבו קרבן פסח בכניסתם לארץ, והיינו משום דעדיין הי' לפני ירושה וישיבה [וצ"ע לענין ערלה ושביעית ויובל, למה לא ס"ל להחזו"א שיהיו נפק"מ]. ומבואר דתוס' חולק על המאירי, וס"ל דאף לענין חובת הגוף שייך מח' זו, ועכ"פ לשי' המאירי מיושב קו' תוס' מק"פ בפשיטות.

(יג) הואיל ונאמרה ביאות בתורה סתם- הק' תוס', איך הקריבו פסח קודם ירושה וישיבה, למ"ד דביאה צריך ירושה וישיבה. ובתי' הב' כ' דמשמע דביאה דכתיב בפסח היינו עשה

(ז) מושב דכ' רחמנא גבי מצה ומרור ל"ל- כ'
הריטב"א דמה דנקט מרור כדי נסבה אגב
שיטפא, דהא אמרי' דאפי' למ"ד מצה בזמן
הזה דאורייתא, מרור מדרבנן [וגם קרא דמושבות לא
כתיב אלא לגבי מצה].